

V edícii "Central and Eastern European Development Studies" vyšla v tomto roku pre Slovensko, ako jednu zo stredoeurópskych krajín, veľmi zaujímavá publikácia, ktorú jej editor, Ulrich Graute z drážďanského Inštitútu pre ekologický priestorový rozvoj (IÖR) nazval "Udržateľný rozvoj pre strednú a východnú Európu – Priestorový rozvoj v európskom kontexte. Knižka obsahuje príspevky 25 autorov z 11 krajín. Slovenská republika síce nie je priamo autorsky zastúpená, avšak pre nášho čitateľa je zaujímavá nielen poskytnutím prehľadu o aktivitách Európskej únie na ceste k celoeurópskej politike priestorového rozvoja (časť 1) a mnohými inšpiratívnymi informáciami zo stredo- a východoeurópskych regiónov (časť 2), ale i priamo analýzami a úvahami o udržateľnom priestorovom rozvoji dotýkajúcimi sa priamo územia SR. Ide predovšetkým o príspevky rakúskych autorov – problematike dopravy po Dunaji je venovaný článok Petra Schneidewinda a analýza Wilfrieda Altzinger a Gunthera Maiera a Jarka Fidrmuca sa zaoberá cezhraničným rozvojom regiónu Viedeň/Bratislava.

Publikovanie tohto akoby zborníka príspevkov možno hodnotiť ako cenný príspevok k informovanosti odbornej i laickej verejnosti o problematike priestorového rozvoja v európskom kontexte s dôrazom na parciálne aspekty jeho udržateľnosti. Predovšetkým prvá časť a príspevky Isoldy Rochovej a Viktora Freihera von Malchus skutočne môžu naplniť očakávania čitateľov siahajúcich po tejto publikácii či už z profesionálneho, alebo osobného záujmu. Od výberu ostatných príspevkov by sa očakávala väčšia vyváženosť, a to predovšetkým priestorovo (dominuje Pobaltie a východná Európa), a jednak väčšia tematická koncepcnosť (zачytenie stavu, analýzy, koncepčné úvahy). Určite by tiež prospelo, keby boli publikované viaceré, možno i protichodné pohľady na rozvoj jednotlivých regiónov (napr. v prípade regiónu Bratislava/Viedeň) vychádzajúce z rôzneho odborného zamerania, profesnej príslušnosti či pôvodu autorov.

Rozhodne zaujímavý je perspektívny pohľad prezentovaný v príspevku samotného editora publikácie Ulricha Grauteho, ktorý je jediným príspevkom časti označenej ako "Pers-

pektíva". Zaslúžil by si oveľa viac priestoru ako osem strán a isté uvoľnenie od miestami strnulo pôsobiacej väzby na oficiálne dokumenty Európskej únie. Predovšetkým v časti venovanej budúcnosti priestorového výskumu by sa od knižky gestarovanej inštitúciou s takým fundovaným tímom, ako je Inštitút pre ekologický priestorový rozvoj v Drážďanoch, očakávalo oveľa viac.

Publikácia je viac faktografickým materiálom ako prácou podnecujúcou vedeckú diskusiu, čo je však otázkou cieľov, ktoré si zostavovatelia dali

a neuberá jej na kvalite. Vzhľadom na stav odbornej diskusie na tému udržateľnosť a priestorový rozvoj by bolo veľmi vítané, keby sa zostavovatelia a vydavatelia odhodlali na ďalší krok, a po tejto informačno-analytickej publikácii priniesli čitateľom ďalšiu podobnú knižku venovanú vlastnej vedeckej diskusii na tému princípov, kritérií a nástrojov na zabezpečenie udržateľnosti priestorového rozvoja v celoeurópskom kontexte.

Maroš Finka

Ochrana kultúrneho dedičstva v praxi

Igor Krpelán: **Pokračovanie rodu. Úpravy objektov ľudovej architektúry.** Vydavateľstvo Jaga group, Bratislava 1998, 112 strán.

V priebehu nedávnych desaťročí u nás zaniklo nesmierne množstvo cenných objektov ľudovej architektúry. Ideologicky sa táto tendencia podporovala, veď išlo o likvidáciu starých foriem, vyhlasovaných za prežitok. Tomuto prúdu sa snažili vzdorovať pamiatkari a neprofesionáli, ktorým záležalo na kultúrnom dedičstve, napr. aj známa skupina bratislavských ochráncov. Úspech v podobe vyhlásených rezervácií bol vlastne anomáliou proti všeobecnému prúdu. Mnoho otázok v tomto smere zostalo dodnes nedoriešených, nedopovedaných.

Na ne sa snaží hľadať konkrétne odpovede Igor Krpelán, architekt s bohatou praxou a dôvernou znalosťou technických i výtvarných stránok ľudovej architektúry. Málokto sa doteraz odvážil povedať, že napr. oravské drevenice by mohli aj v dnešných časoch slúžiť na dobré trvalé bývanie. Igor Krpelán nazval takúto snahu "pokračovaním rodu", snaží sa vziť do situácie, ako by túto otázku riešili niekdajší staviteľia ľudových domov, keby boli na jeho mieste. Na pätnástich príkladoch konkrétnych objektov z Oravy dokumentuje možnosti citlivo ich prispôsobiť pre dnešné využitie. Uvádza výkresy pôdorysov i pohľadov, pôvodného stavu i navrhnutých úprav. Dva z uvedených príkladov sú dokladmi

hotových realizácií pre muzeálne, výstavne účely (farbiarsky dom z Dolného Kubína a horáreň na Slanej Vode). U ostatných príkladov autor pre isté pochopiteľné príčiny neuvádza konkrétne miesto, aj keď ide o skutočné objekty.

Okrem týchto projektov sa autor v knihe zaoberá základnou charakteristikou oravských ľudových drevených domov, ich konštrukčným a dispozičným riešením i detailami, zmiňuje sa aj o prijateľných nových konštrukčných riešeniach. Materiál dopĺňa fotografickou prílohou, v ktorej uvádza a komentuje úspešné i nevhodné príklady realizácií. Kniha obsahuje aj dva príklady obnovy ľudovej architektúry zo zahraničia – z Čiech a Békešskej Čaby – Slovákmi založeného mesta v Maďarsku. Pritom ide o objekty oproti Orave štýlovo i materiálovo odlišné, zastupujúce hlinenú architektúru. Autor v predhovore vyslovuje nádej, že knihou pomôže vytvoriť medzičlánok k novej architektúre slovenskej dediny, nadväzujúcej na tradičné hodnoty. Nepoddáva sa prúdu, ale volí si nepohodlnú, nekonvenčnú cestu.

Pred niekoľkými rokmi som mal možnosť vidieť tradičné stavby na švajčiarskom vidieku, zachované a stále využívané na bývanie. Dá sa to uskutočniť aj u nás, netreba sa radikálne zbavovať kultúrneho dedičstva. Kniha Igora Krpelána je slovom do diskusie ako pozitívnym činom prekonávať predsudky proti tradičným hodnotám na našom vidieku a pristupovať k ľudovej architektúre zodpovednejšie, na prospech celého vidieckeho prostredia a vidieckej krajiny.

Igor Thurzo